

Från makt till marginal

En studie av Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd i
dansk inrikespolitik 2015-2022

Olle Nilsson
Pelle Rosenqvist Falkheimer

LUNDS
UNIVERSITET

Abstract

Dansk Folkeparti gjorde ett succeval 2015 när de blev Danmarks näst största parti med 21,1 % av rösterna. 2022 gjorde de sitt sämsta valresultat någonsin med 2,6 %. Syftet med denna studie var att förstå varför ett av Europas största ytterhögerpartier tappat sitt väljarstöd över denna relativt korta period. Detta är synnerligen intressant eftersom att forskning idag främst intresserar sig för ytterhögerens valframgångar, istället för dess motgångar. Med hjälp av processpåring har vi identifierat ett antal viktiga aktörer och nedslagspunkter med avgränsningen 2015-2022. Nedslagspunkterna analyseras med den övergripande teorin om kritiska tidpunkter, och vidare med modifierad spatial teori samt teorin om karismatiska ledare. Studien drar slutsatsen att Socialdemokratiets tillmötesgående anpassningsstrategi, liksom Dansk Folkepartis byte av partiordförande 2022 och framkomsten av likasinnade partier, har bidragit till den nedgång i väljarstöd som Dansk Folkeparti har drabbats av mellan 2015 och 2022.

Nyckelord: Dansk Folkeparti, processpåring, critical juncture theory, spatial theory, teorin om karismatiska ledare

Antal ord: 7697

Innehållsförteckning

Abstract

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och frågeställning	2
1.3 Disposition	2
2. Teoretiska ramverk	3
2.1 Teorin om kritiska tidpunkter	3
2.2 Modifierad spatial teori	5
2.3 Teorin om karismatiska ledare	6
3. Forskningsdesign och metodologi	8
3.1 Metodologi	8
3.2 Förklaring av val av fall	9
3.3 Material	10
3.4 Källkritik	10
3.5 Avgränsningar	11
4. Analys	12
4.1 Aktörer	12
4.1.1 Socialdemokratiet	12
4.1.2 Likasinnade partier	13
4.1.3 Partiordföranden i Dansk Folkeparti	14
4.2 Processpåring	14
4.2.1 Migrationskris (2015)	15
4.2.2 Regeringsbildning efter valet 2015	15
4.2.3 Samarbete mellan Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet (2016-2019)	17
4.2.4 Danmarksdemokraterne (2022)	19
4.2.5 Thulesen Dahl ut, Messerschmidt in (2022)	20
5. Diskussion	23
6. Slutsats	26
Bibliografi	

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Dansk Folkeparti grundas år 1995 som en utbrytning av det danska Fremskridtspartiet, med mål att skapa ett mer professionellt och institutionaliserat politiskt parti (Jungar & Jupskås Ravik 2014). Det danska valåret 2015 blev Dansk Folkeparti Danmarks näst största parti men valde, trots möjlighet att ingå i regering, att sitta som stödparti åt en regering bestående av Venstre (Mudde 2022: 37). Efter folketingsvalet 2015 har det folkliga stödet för Dansk Folkeparti minskat kraftigt. Valet 2019 blev ett katastrofval då man fick 8,7 % av rösterna och halverade sitt stöd (Folketinget 2015). Vid 2022 års folketingsval fick partiet endast 2,6 % (Folketinget 2022). Dansk Folkeparti kan klassas som ett ytterhögerparti, och mer specifikt som populistiskt högerradikalt (Mudde 2022: 183).

Uppsatsen är skriven i form av en kvalitativ fallstudie, och den metod som används är processpårnig. Syftet är att etablera ett rimligt antal nedslagspunkter i processen för Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd, och vi har valt tidsavgränsningen 2015-2022. Syftet med tidsavgränsningen är att Dansk Folkeparti gjorde ett rekordval 2015, medan de 2022 var nära att åka ur folketinget.

Nedslagspunkterna behandlas med hjälp av nyhetsartiklar som huvudsakligt empiriskt material. Studien bygger på en övergripande teori – teorin om kritiska tidpunkter – samt två ytterligare teorier: modifierad spatial teori och teorin om karismatiska ledare. Teorierna prövas i relation till nedslagspunkterna och koppling dras ständigt till den övergripande teorin.

Eftersom ett specifikt fall – Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd – står i centrum, är uppsatsen en teorikonsumerande studie. Tidigare forskning rörande Dansk Folkeparti, upplever vi, fokuserar främst på partiets kraftiga uppgång i den danska inrikespolitiken, samtidigt som forskning kring deras nedgång är mycket begränsad. Därför syftar denna studie till att bredda existerande forskning med ett kvalitativt perspektiv. Studien motiv-

eras således både inomvetenskapligt och genom nyttan för samhället i stort; inomvetenskapligt då den fyller i en lucka i existerande forskning, och för samhället i stort då fallet i sig är intressant och perspektivvidgande för samhällsdebatten kring högerpopulistiska partier i Norden, Europa och världen.

1.2 Syfte och frågeställning

Studiens syfte är att försöka förstå vad som orsakat Dansk Folkepartis kraftiga nedgång i väljarstöd från 2015 till 2022. Dansk Folkepartis nedgång är tämligen unik sett till hur framgångsrika andra populistiska högerpartier, till skillnad från Dansk Folkeparti, tenderar att förbli över längre tid. Således lyder frågeställningen: *Vad kan förklara Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd i dansk inrikespolitik 2015-2022?*

Studien drar slutsatsen att Socialdemokratiets tillmötesgående anpassningsförmåga är den främsta bidragande faktorn till Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd. Tillsammans med Morten Messerschmidts tillträde som partiordförande, befäster Danmarksdemokraternes uppkomst 2022 partiets väg från möjlighet till regeringsmakt 2015, till att sju år senare befinna sig i den politiska marginalen.

1.3 Disposition

Inledningen strävar efter att ge en kortfattad tillbakablick över Dansk Folkepartis sedan dess grundande 1995. Detta följs av studiens teoretiska ramverk, vilka lägger grunden för den kommande analysen. Mellan delen om teoretiska ramverk och själva analysen presenteras forskningsdesign och metod. Här beskrivs studiens metod och tydliga riktlinjer som avgränsar studien i tid och rum, liksom angivelser kring vilket material studiens respektive delar bygger på. Analysdelen följs sedermera av en friare diskussion där de rön som presenteras i analysen diskuteras. Slutligen sammanfattas studien genom en presentation av slutsatser.

2. Teoretiska ramverk

Denna studie vilar på två teoretiska ramverk. Utöver dessa ramverk fungerar teorin om kritiska tidpunkter som den övergripande teori mot vilka övriga teorier, och den empiri som kopplas till dessa teorier, återkommande vägs. Således fungerar teorin om kritiska tidpunkter som en “överteori”.

2.1 Teorin om kritiska tidpunkter

Engelskans *Critical juncture theory* väljer vi att benämna *Teorin om kritiska tidpunkter*. Forskare har länge fokuserat på avgörande politiska händelser som etablerar framtida specifika riktningar av förändring, och dessa transitionella politiska händelser kan benämnas “kritiska tidpunkter” (Collier & Collier 2015: 27). Föreställningen om kritiska tidpunkter kan härledas till Stein Rokkan i *Citizens, Elections, and Parties* (1970). En kritisk tidpunkt kan definieras som “en period av betydande förändring, vilken vanligtvis sker på olika sätt i olika länder [...] och vilken antas producera distinkta arv” (Collier & Collier 2015: 29).

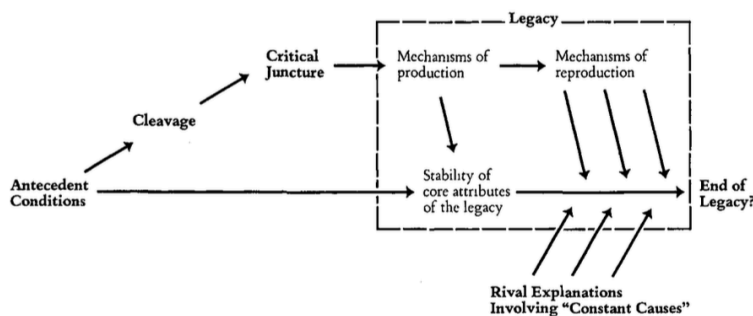
En kritisk tidpunkt består av fyra delar: (1) föregående förhållande (*antecedent conditions*); (2) kris (*cleavage*), vilken i sin tur mynnar ut i den kritiska tidpunkten; (3) olika komponenter av ett arv (*legacy*) och (4) slutet av arvet (*end of legacy*) (Collier & Collier 2015: 30). Teorin inkluderar också rivaliserande förklaringar (*rival explanations involving “constant causes”*). Detta syftar till förklaringar som påverkar arvet utan att vara del av den berörda kritiska tidpunkten. Eftersom denna fas behandlar processer som för den kritiska tidpunkten är externa, “falska” variabler då de inte uppkommit som ett resultat av krisen i den berörda kritiska tidpunkten, kommer denna fas inte att tas i beaktande (Collier & Collier 2015: 37).

Föregående förhållande utgör baslinjen utefter vilken den kritiska tidpunkten och efterföljande arv utvärderas. *Kris* syftar till den händelse som uppkommer ur de föregående förhållandena och som utlöser den kritiska tidpunkten. Kriser kan vara under olika lång tid, antingen under snabba transitioner, vilket kan definieras som “moments

of significant structural change”, eller under längre perioder såsom mandatperioden för en regering. *Arvet* efter den kritiska tidpunkten uppdagas hursomhelst inte direkt, utan formas snarare i linje med ett antal steg. För det första inkluderar detta *reproduktionsmekanismer* som syftar till att arvet inte är ett givet automatiskt resultat, utan att arvet vidmakthålls genom politiska och institutionella processer. För det andra inkluderas här “stabiliteten i arvets huvudattribut”. Detta förstår vi som stabiliteten och varaktigheten i de arv som produceras som ett resultat av den kritiska tidpunkten. Processen slutar vid *slutet av arvet*, det femte och sista steget (Collier & Collier 2015: 31-37).

Det är, vid slutet av processen för en kritisk tidpunkt, centralt att jämföra *slutet av arvet* med *föreliggande förhållanden*. Därför kommer varje nedslagspunkt att jämföras utefter denna devis. Collier och Collier påpekar vidare att “kris” (*crisis*) kan användas istället för termen “klyfta” (*cleavage*). Notera att vi därför använder “kris” istället för “klyfta”, i syfte att förtydliga att det handlar om tidsmässigt kortare kriser snarare än mer djupt rotade, långvariga klyftor (Collier & Collier 2015: 30, 34).

Figur 1: Händelseförloppet av en kritisk tidpunkt

(Collier & Collier 2015: 30)

Vi väljer att tillämpa teorin om kritiska tidpunkter eftersom vi anser den vara ett rimligt och användbart redskap för att, tillsammans med processpåring som metodologiskt val, söka svar på vår frågeställning. Det är uppenbart att olika politiska skeenden direkt eller indirekt har bidragit till väljarförlusten för Dansk Folkeparti. Vi tror att studien med detta tillvägagångssätt ter sig mest effektiv då teorin om kritiska tidpunkter presenterar ett tydligt ramverk för att tolka de kausala mekanismerna i partiets nedgång i väljarstöd.

2.2 Modifierad spatial teori

Engelskans *spatial theory* döper vi på svenska till *modifierad spatial teori*. Spatial theory presenterades först av Downs (1957) och menar att partier är rationella och placerar sig strategiskt för att minimera avståndet mellan sig själva och väljarna för att således maximera sitt röststöd (Meguid 2005; se även Downs 1957). Meguid presenterar vad som benämns en modifierad variant av denna teori. Modifierad spatial teori syftar till hur mainstreampartier agerar i relation till nischpartier som uppkommer med en ny sakfråga. Enligt teorin kan mainstreampartier agera på uppkomsten av en ny sakfråga från ett nischparti genom att avvisa (dismissive strategy), tillmötesgå (accommodative strategy) eller motstå (adversarial strategy) (Meguid 2005).

Genom att *avvisa* sakfrågan visar mainstreampartiet att frågan saknar legitimitet. Enligt teorin leder denna strategi till att nischpartiet förlorar väljarstöd, även om nischpartiet får behålla sitt sakfrågeägarskap. Genom att istället *tillmötesgå* nischpartiet och uppmärksamma sakfrågan, undermineras nischpartiets sakfrågeägarskap då dess position blir mindre utmärkande i förhållande till övriga partier. Detta resulterar i att väljare står inför ett val mellan nischpartiet och mainstreampartiet. Detta scenario gynnar generellt mainstreampartiet, delvis eftersom mainstreampartiets större partiapparat och politiska erfarenhet resulterar i att nischpartiet förlorar sakfrågeägarskapet. Genom att slutligen *motstå*, lämnas väljare till att rösta utefter sin syn på den sakfråga som nischpartiet presenterar. Mainstreampartiets motstånd stärker nischpartiets sakfrågeägarskap och talar för väljarframgång för nischpartiet (Meguid 2005).

Vi tillämpar modifierad spatial teori eftersom vår uppfattning är att den förklarar hur andra partier, i vårt fall Socialdemokratiet under Mette Frederiksen, har positionerat sig politiskt för att vinna så många väljare som möjligt från Dansk Folkeparti. Att teorin därutöver hävdar att partier är rationella, rymmer väl med Socialdemokratiets rationella och strategiska val att samarbeta med Dansk Folkeparti i syfte att uppnå maximering av röststöd genom den anpassning som teorin behandlar.

2.3 Teorin om karismatiska ledare

Begreppet karisma härstammar från Max Weber och syftar till relationen mellan ledare och följare (van der Brug & Mughan 2007). Weber betraktar karisma som en “viss kvalitet hos en person på grund av vilken han anses extraordinär och behandlas som utrustad med övernaturliga, övermänniska eller åtminstone specifikt exceptionella krafter eller egenskaper” (Cabbug 2016). Karismatiska ledare vinner inte följe på grund av seder eller lagar, utan snarare på grund av den tro som den karismatiska ledaren inger (van der Brug & Mughan 2007). Karisma är ett inflytandebegrepp, vilket innebär en relation mellan ledare och följare som präglas av asymmetri och passion. Asymmetri innebär att följaren hänförs av ledaren, men ledaren hänförs inte av följaren; och passion syftar till den hos en publik upplevda känslan av hängivenhet till ledaren i fråga (Madsen & Snow 1991: 5).

van der Brug och Mughan (2007) menar att om teorin stämmer att populistiska ledare ska betraktas som karismatiska utmed definitionen av karismatisk som att ledaren framkallar folkligt stöd, borde det folkliga stödet för partiordföranden i fråga leda till ett stöd för partiet som är oproportionerligt stort i relation till det stöd som partiordförande i etablerade partier ger till de etablerade partierna. Detta ger teorin relevans för Dansk Folkeparti. Partiet, som kan klassas som populistiskt (Mudde 2022: 37; Kosiara-Pedersen 2020), saknar flera av de egenskaper som andra populära partier har, exempelvis en lång och etablerad historia i den danska inrikespolitiken, men trots detta vann partiet till och med 2015 stort folkligt stöd. Därför finns det anledning att tro att partiets ledare under framgångsåren besitter en uppsättning egenskaper som medför stort folkligt stöd, exempelvis förmågan att i ett asymmetriskt förhållande vis-à-vis folket, frambringa en passionerad hängivenhet hos sina följare.

Inom ramen för teorin om karismatiska ledare inkluderas ett genusbaserat perspektiv. Laura Sjöberg skriver att alla ledare inte nödvändigtvis är män, men att alla ledare – därmed även kvinnliga ledare – har “teknisk kompetens, [...] omdöme and karaktär”, och att kvinnor generellt är underrepresenterade på politiska ledarposter (2009: 157).

Teorin är relevant för studien eftersom det finns anledning att tro att Pia Kjaersgaard, en av partiets grundare och dess första partiordförande, var en karismatisk ledare som vid

sin avgång lämnade ett arv som för senare partiordförande varit svår att efterleva. Det teoretiska tillägget från Sjöberg är relevant eftersom den möjliggör förståelse för hur Kjærsgaards kön som kvinna, i kombination med sin karismatiska personlighet, möjligen kan ha påverkat Messerschmidts framgång som partiordförande. Övergripande hjälper teorin oss att förstå hur avsaknaden av en ledare med karismatiska karaktärsdrag troligen leder till nedgång i väljarstöd.

3. Forskningsdesign och metodologi

3.1 Metodologi

Denna studie använder metoden processpåring. Processpåring syftar till att härleda de kausala mekanismer som producerat ett visst utfall (Beach & Brun Pedersen 2019: 1) och används vid inomfallsstudier (Collier 2011; Esaiasson *et al.* 2012: 129; Beach & Brun Pedersen 2019: 1). Denna metod matchar våra syften på ett fördelaktigt vis, då vi undersöker endogena processer i och runt om Dansk Folkeparti.

Metoden processpåring har fyra fördelar. Genom processpåring kan man identifiera nya politiska och sociala fenomen genom systematisk beskrivning; utvärdera tidigare förklarande hypoteser, upptäcka nya hypoteser och bedöma de nya kausala påståendena; få insikt i kausala mekanismer; och tillhandahålla alternativa sätt att ta itu med utmanande problem som ömsesidiga orsakssamband, falskhet och urval (Collier 2011). Vi är särskilt intresserade av att få insikt i de kausala mekanismerna, genom vilka vi kan dra slutsatser som ger adekvata svar på vår frågeställning.

Vidare är studien teorikonsumerande. Detta innebär att ett enskilt fall, i vårt fall Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd i dansk inrikespolitik, står i centrum, och att med hjälp av redan existerande teorier söka förklara händelseförlopp (Esaiasson *et al.* 2012: 41). På detta sätt skiljer sig denna teorikonsumerande studie från teoriprovande studier, där forskningsresultaten ska kunna generaliseras. Vid teorikonsumerande studier som denna är det emellertid inte av vikt att generalisera resultat; det centrala är huruvida en given faktor ger en tillfredsställande förklaring till utfallet i just detta fall (Esaiasson *et al.* 2012: 89-90). Studien kan emellertid också fungera som ett verktyg för att empiriskt pröva de valda teorierna. Dansk Folkeparti är användbart i detta avseende eftersom partiet sticker ut i mängden som ett av ytterst få populistiska högerpartier som kraftigt fallit i väljarstöd.

Slutligen kommer vi att diskutera intern och extern validitet. Intern validitet avser huruvida de slutsatser som dras är välgrundade och giltiga (Esaiasson *et al.* 2012: 58). Detta är särskilt viktigt att ha i åtanke eftersom att vi har ett begränsat antal analysenheter. Den teoretiska ramen har valts med syfte att analysera det empiriska materialet på ett välgrundat sätt och med ett tydligt och rimligt teoretiskt grundfundament. Vi upplever att vi med teorierna lyckats förklara den valda processen på ett bra sätt. Därmed kan vi även argumentera för att de slutsatser som dras utifrån analysen är välgrundade och giltiga, med den interna validiteten i åtanke. Den externa validiteten avser huruvida det finns möjligheter för generalisering av slutsatserna, med de valda analysenheterna i beaktning, i en annan kontext (Esaiasson *et al.* 2012: 58), vilket i vårt fall skulle kunna innebära ett annat land. Eftersom att ytterhögerpartier av olika storlekar är ett fenomen som finns i de flesta europeiska länder men även utanför de europeiska gränserna, finner vi att de teorier och slutsatser som dras i denna studie skulle kunna generaliseras *till viss grad* om man använder sig av liknande analysenheter i de länder man väljer att studera istället. Viktigt är dock att tillägga att eftersom vår uppsats är teorikonsumerande och därför fokuserar på ett specifikt fall, är det självklart att förutsättningar och slutsatser i andra länder kan skilja sig.

3.2 Förklaring av val av fall

Vi motiverar vårt val av fall genom en upplevd lucka i existerande forskning gällande dansk politik i allmänhet och Dansk Folkeparti i synnerhet. Ett brett utbud av litteratur som berör Dansk Folkepartis uppgång upplever vi redan existerar, men däremot saknas forskning kring partiets kraftiga tillbakagång i de danska parlamentsvalen, med start 2015 då partiet skördade som störst framgångar. Således utgör studien ett inomvetenskapligt forskningsproblem, vilket berör luckor i existerande forskning (Esaiasson *et al.* 2012: 31).

Vårt valda fall går även att koppla till samhällsdebatten. Detta betyder att vårt val av fall går att motivera som en samhällsligt uppkommen fråga. Det som gör fallet med Dansk Folkeparti i synnerhet intressant är att det sticker ut i mängden, särskilt i jämförelse med liknande partier i Norden. Vårt forskningsproblem har därmed relevans för samhällsdebatten eftersom det berör ett udda fall i den stora samhällsfråga som ytterhögerpartiers framgångar utgör.

3.3 Material

I syfte att skapa systematik i studien, ämnar vi att tydligt och grundligt förklara vilket sorts källmaterial som används i de respektive tidsmässiga nedslagspunkterna. Vårt material kan klassificeras enligt följande. Eftersom studien strävar efter att presentera ny forskning, istället för att omarbota redan existerande forskning, består det empiriska huvudmaterialet av nyhetsartiklar från två danska och två svenska tidningar, vilka har divergerande ideologisk hemvist. De danska tidningarna är *Berlingske* (oberoende borgerlig) och *Dagbladet Information* (oavhängig men i praktiken vänsterorienterad).¹ De svenska tidningarna är *Svenska Dagbladet* (obunden moderat) och *Aftonbladet* (oberoende socialdemokratisk). Dessa tidningar har valts i syfte att försöka uppnå ett rättvist och nyanserat empiriskt underlag. Vår förhoppning är att två högerorienterade och två vänsterorienterade tidningar uppnår detta syfte. I avsaknad av tillräckligt materialunderlag från nämnda tidningar, används emellertid vetenskapliga artiklar i de delar av studien som inte rör processpåringarna, främst i *4.1 Aktörer*.

3.4 Källkritik

Vi väljer att granska vårt material enligt de fyra reglerna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens för att kort återge hur materialet står sig i förhållande till reglerna. Äkthet är ett krav på att källmaterialet är äkta, det vill säga inte förfalskat. Eftersom att denna uppsats analys baseras endast på ett fåtal nyhetskällor som är noga utvalda med syfte att uppnå systematik med kompletterande vetenskapliga artiklar är äkthetskriteriet uppfyllt. Kriteriet om oberoende består av tre huvudsakliga aspekter: möjligheterna att bekräfta berättelser; avståndet mellan berättare och berättelse; och graden av oberoende hos berättaren. För att följa denna regel använder vi oss av fyra tidningar, två vänster- och två högerorienterade, i syfte att inkludera olika perspektiv som kan finnas relaterat till samma händelse och för att uppnå en hög grad vetenskaplig systematik. Kriteriet om samtidighet innebär att tidsavståndet som flyter mellan att en händelse inträffar och att den nedtecknas ska minimeras. Eftersom att vi använder oss av nyhetsartiklar som ofta publicerats nära inpå de händelser som beskrivs, undviker vi således denna problematik. Den sista källkritiska regeln handlar om tendens. Detta syftar till att vi som författare ska reflektera över i vilken miljö och under vilka omständigheter en berättelse skrivits.

¹ Dagbladet Information betecknar sig som politiskt oavhängig, men anses i praktiken vara orienterad åt vänster (Søndergaard & Helles 2010), varför denna studien behandlar tidningen som vänsterorienterad.

Genom att fastställa berättarens tendens kan sanningshalten i berättelsen bedömas. I vårt fall blir kriteriet emellertid svårt att applicera; att de ledare och analyser i nyhetsartiklarna vi valt är tendentiösa är i vårt fall enbart något som gynnar analysen. Därmed blir tendenskriteriet vanskligt att granska i relation till den analys vi gjort (Esaiasson *et al.* 2012: 283-285).

3.5 Avgränsningar

Eftersom studien utelämnar Dansk Folkepartis uppgång och istället fokuserar på dess nedgång i väljarstöd, avgränsas studien tidsmässigt till 2015-2022. 2015 utgör bortre tidsmässig gräns eftersom det var i danska folketingsvalet 2015 som Dansk Folkeparti skördade som störst framgångar, med 21 % av rösterna (Folketinget 2022), och 2022 används eftersom det var detta år som senaste folketingsvalet, en tydlig slutpunkt, ägde rum. 2015 fungerar således som det år då partiet åtnjuter som störst framgång, varifrån partiets nedgång i väljarstöd börjar. Emellertid behandlar studien med jämna mellanrum årtal som ligger utanför tidsramen 2015-2022 i syfte att bistå med historisk och kontextuell förståelse.

Vi medger att 2015-2022 är ett tämligen långt tidsspänn. Detta innebär å ena sidan att analysen inte är lika ingående som en analys av ett kortare tidsspänn hade kunnat vara. Å andra sidan argumenterar vi för att detta långa tidsspänn underlättar processen att på ett effektivt sätt förklara Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd. Nedgång i väljarstöd är, trots allt, inget som sker över en natt, och därför menar vi att ett längre tidsspänn med en bredare uppsättning nedslagspunkter ger en mer holistisk förståelse över partiets nedgång. Vi skulle till och med vilja sträcka oss till att detta väl tilltagna tidsspänn är en *nödvändighet* för att uppsatsen ska kunna uppnå sitt syfte i att besvara frågeställningen. Vi tror till syvende och sist att frågeställningens formulering är av sådan natur att den *måste* sträcka sig över ett längre tidsintervall, eftersom det annars vore orimligt att försöka dra konkreta slutsatser över partiets fall under en period som inte inkluderar hela partiets nedgång i väljarstöd. Utmed denna logik avgränsas studien till 2015-2022.

4. Analys

Följande analysavsnitt består av två delar. Den inleds med en förklaring av huvudsakliga aktörer och behandlar sedermera den processpåring som utgör analysens huvuddel.

4.1 Aktörer

Detta aktörsavsnitt syftar till att beskriva de huvudsakliga aktörer som senare kommer att behandlas i processpåringen. Aktörerna kategoriserar vi som “Socialdemokratiet”, “Likasinnade partier” och “Partiordföranden i Dansk Folkeparti”.

4.1.1 Socialdemokratiet

Socialdemokratiet är ett socialdemokratiskt parti med Mette Frederiksen som partiordförande sedan 2015, då Helle Thorning-Schmidt avgick. Vid tiden för sitt grundande för Socialdemokratiet en vänsterideologisk linje. 1871 betraktas partiet som “the Marxist party of the outcasts” (Mariager & Wium Olesen 2020: 278). Under de dryga 150 år som passerat sedan grundandet har partiet emellertid genomgått flera politiska och ideologiska svängningar. Under 1990-talet får Socialdemokratiet problem med missnöje mot dess invandringspolitik. När Dansk Folkeparti grundas 1995 försöker de locka över väljare från Socialdemokratiet genom att förespråka en striktare hållning i invandringsspörsmålet (Mariager & Wium Olesen 2020). Det är således tydligt hur Socialdemokratiet under 1990-talets slut och 2000-talets början förespråkar en förhållandevis öppen politisk linje gentemot omvärlden, men att denna hållning börjar ifrågasättas och rubbas i och med grundandet av Dansk Folkeparti.

Efter folketingsvalet 2015 – då Socialdemokratiets väljarstöd för första gången på 20 år ökar istället för minskar (Mariager & Wium Olesen 2020) – tillträder Mette Frederiksen partiordförandeposten. Idag ser partiets politiska ställningstagande annorlunda ut än tidigare; under Frederiksens ledning kan partiet beskrivas som “konservativt” och “pragmatiskt” (Mariager & Wium Olesen 2020: 285). 1999 beskriver dåvarande stats-

minister Nyrup Rasmussen Dansk Folkeparti som icke rumsrent, men sedan mitten av 2010-talet har Socialdemokratiet avsevärt förändrat sin ställning i invandringsfrågan, i kölvattnet av senaste generationens demografiska förändringar (Mariager & Wium Olesen 2020). Följaktligen förespråkar Socialdemokratiet idag en striktare hållning i invandringsfrågan, vilket resulterar i iögonfallande likheter med Dansk Folkeparti. Socialdemokratiet rör sig idag i riktning mot den ideologiska position där Dansk Folkeparti till stor del befinner sig: till vänster om mitten sett till den ekonomiska politiken, men till höger sett till partiets stöd för frågor om lag och ordning och motstånd till invandring och miljöfrågor (Kosiara-Pedersen 2020).

4.1.2 Likasinnade partier

I kombination med det minskande väljarstödet för Dansk Folkeparti har en rad partier som är mer eller mindre likasinnade med Dansk Folkeparti vuxit fram. Här ingår till exempel Danmarksdemokraterne, Nye Borgerlige (Kosiara-Pedersen 2023a) och Stram Kurs. Studien fokuserar på Danmarksdemokraterne och hur de kan ha påverkat Dansk Folkeparti.

Efter folketingsvalet 2015 är Inger Støjberg migrationsminister i Løkke Rasmussens Venstre-regering. Under tiden som minister övertar Støjberg och Venstre-regeringen Dansk Folkepartis populistiska retorik, exempelvis genom att presentera muslimska värderingar som ett hot mot det danska samhället (Holst Nicolaisen 2023). Efter att ha spenderat 60 dagar i fängelse lämnar Støjberg Venstre och det danska parlamentet. I juni 2022 grundar hon Danmarksdemokraterne som slår rekord för antalet signaturer insamlade för att få rättigheten att ställa upp i folketingsvalet 2022. Danmarksdemokraterne får många röster av gamla väljare från Dansk Folkeparti (Kosiara- Pedersen 2023a). Vid folketingsvalet 2022 får Danmarksdemokraterne 8,1 % av rösterna, vilket resulterar i 14 mandat och gör partiet till det femte största i riksdagen (Folketinget 2022).

4.1.3 Partiordföranden i Dansk Folkeparti

2012 lämnar Dansk Folkepartis grundade Pia Kjærsgaard posten som partiordförande, till förmån för Kristian Thulesen Dahl. Thulesen Dahl innehar posten till januari 2022, då Morten Messerschmidt väljs in (Svenska Dagbladet 2022a).

Pia Kjærsgaard är “talangfull”, “effektiv” och “en av de mäktigaste kvinnorna i dansk politik”. Hennes ledarstil beskrivs som bestämd och brutal, och de personliga framgångar hon haft ses som ett resultat av hennes egen talang. Dessutom uppfattas Kjærsgaard som en folkelig person som talar direkt från hjärtat och berör människors känslor. Kjærsgaards bakgrund som socialarbetare och hemmafru är kontrasterbar med den elitistiska, yngre generationens politiker (Meret *et al.* 2016: 134). Kjærsgaard skapar och upprätthåller dessutom stark centralisering och partidisciplin inom partiet (Kosiara-Pedersen 2020: 323).

Kjærsgaards efterträdare Thulesen Dahl beskrivs som partiets “number cruncher” på grund av sin akademiska bakgrund inom ekonomi och rollen som Dansk Folkepartis budgetförhandlare 2001-2011. Han är “analytisk”, “strukturerad” och en “god kommunikator”, och mindre temperamentsfull än Kjærsgaard (Meret *et al.* 2016: 134-135).

Morten Messerschmidt, som tog över efter Thulesen Dahl 2022, är en omtalad man efter att han som vice partiledare dömts till sex månaders fängelse för förfalskning. Efter valet av Messerschmidt “imploderade” Dansk Folkeparti efter att många ledamöter valt att byta till andra likasinnade partier (Kosiara-Pedersen 2023b: 138).

4.2 Processpåring

Enligt definitionen av processpåring som “att härleda de kausala mekanismer som producerat ett visst utfall” (Beach & Brun Pedersen 2019: 1) syftar följande avsnitt till att spåra på vilka sätt som olika händelser, kopplade till utvalda nedslagspunkter, har producerat specifika kausala mekanismer som i sin tur kan förklara Dansk Folkepartis förlust av väljarstöd.

4.2.1 Migrationskris (2015)

2015 kommer hundratusentals människor på flykt till Europa, bland annat till följd av kriget i Syrien och den ohållbara situationen i Mellanöstern. På väg norrut, däribland till Sverige, fungerar Danmark som genomfart för migranter (Svenska Dagbladet 2015). I november 2015 införs gränskontroller över Öresundsbron och för färjetrafik mellan Danmark och Sverige (Svenska Dagbladet 2019) och i slutet av året har över 900 000 migranter kommit till Europa sedan årets början (UNHCR 2015).

Samma år, i folketingsvalet 2015, vinner Dansk Folkeparti sitt hittills största väljarstöd någonsin, med 21 % av folkets röster (Folketinget 2015). Det är ingen slump att Dansk Folkeparti skördar som störst framgångar när Danmark står inför som högst tryck på mottagandet av migranter. Retoriken i invandringsfrågan hos Socialdemokratiet, som innan valet befinner sig i regeringsställning, är fortfarande olik invandringsretoriken hos Dansk Folkeparti, vilka tillmötesgår folket genom sin invandringskritiska retorik. 2015 är således den tid då Dansk Folkeparti står på toppen av sina valframgångar.

Eftersom denna nedslagspunkt markerar den period då Dansk Folkepartis väljarstöd kulminerar, är det vanskligt att här applicera teorin om kritiska tidpunkter. Till skillnad från övriga nedslagspunkter utgör denna tidpunkt ett kort intervall, och därför finns inte tillräckligt tidsmässigt utrymme för att rymma teorins olika faser. Snarare bör 2015 års migrationskris betraktas som den nedslagspunkt som lägger grunden för applicering av teorin i framtida nedslagspunkter.

4.2.2 Regeringsbildning efter valet 2015

I slutet av 2014, ett halvår innan folketingsvalet 2015, menar partiordförande Thulesen Dahl att Dansk Folkeparti inte motsätter sig att ingå i en regering efter folketingsvalet 2015, förutsatt att den leds av Løkke Rasmussen (Venstre). Emellertid är Thulesen Dahl tydlig med att regeringssamarbete inte är en nödvändighet: “Vår utgångspunkt är fortsatt att Dansk Folkeparti ska vara där partiet får störst politiskt inflytande. Vi tror på att det största inflytandet finns utanför en regering, även om den är blå”² (Berlingske 2014). Med anledning av Dansk Folkepartis valframgång i folketingsvalet, borde partiet hursomhelst omvärdera sin tidigare uttalade ställning i att inte vilja ingå i en regering med det “blå blocket” (Berlingske 2015a). Givet Dansk Folkepartis stora valframgång vore det “onaturligt” om partiet inte ingår i en regering ledd av Venstre (Berlingske 2015b). Denna period utgör fasen *föreliggande förhållanden*, då det är utefter denna kontext som den senare *krisen* härstammar.

² Ursprungligt citat: “Vores udgangspunkt er fortsat, at Dansk Folkeparti skal være der, hvor partiet får størst politisk indflydelse. Vi tror på, at den største indflydelse er uden for en regering, også selv om den er blå.”

Regeringsbildningen resulterar i att Dansk Folkeparti inte ingår i regeringen, utan blir stödparti åt en minoritetsregering som består av enbart Venstre, med Løkke Rasmussen som statsminister. Här tar nästa fas, *kris*, vid. Denna fas kan betraktas som extra avgörande i förhållande till andra kriser i andra nedslagspunkter eftersom det dröjer ända till 2019 för Thulesen Dahl att erkänna att det var fel att inte ingå i regeringen 2015 (Berlingske 2019), vilket partiet hade goda förutsättningar för med grund i partiets positiva valresultat.

Reproduktionsmekanismer, fasen mellan utlösande kris och efterföljande arv, syftar till hur krisen vidmakthålls genom politiska och institutionella processer (Collier & Collier 2015: 31). Empirin skulle till exempel kunna kopplas till denna fas genom det nyligen uppkomna samarbetet mellan Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet. Samarbetet med Socialdemokratiet äger rum 2016-2019 och är en politisk process som formar krisen – beslutet att inte ingå i regering – till den produkt som utgör slutet av arvet, då samarbetet innebär att Dansk Folkeparti går från att motsätta sig att ingå i Løkke Rasmussens Venstre-ledda regering, till att öppna upp mot Socialdemokratiet, ett parti på en annan del av det politiska spektrat. Det är möjligt att teoretisera att denna vändning, från eventuellt samarbete med Venstre, till konkret samarbete med Socialdemokratiet, är ett mycket förödande vägval för Dansk Folkeparti. Den sista fasen, *slutet av arvet*, tar vid då Thulesen Dahl 2019 erkänner de fel som begicks i samband med regeringsbildningen 2015. Således gör vi tolkningen att de handlingar som Dansk Folkeparti begick under regeringsbildningen 2015 får konsekvenser som varar i fyra år, till och med 2019.

Med början i den tidpunkt då regeringsbildningen 2015 tog vid (*föreliggande förhållanden*), är Dansk Folkeparti vid *slutet av arvet* ett parti med nya förutsättningar. Från att 2015 ha varit ett parti som kulminerar i väljarstöd, är det fyra år senare sargat till följd av att inte ha ingått i Løkke Rasmussens regering 2015.

4.2.3 Samarbete mellan Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet (2016-2019)

På Dansk Folkepartis landsmöte i Herning 2016 sker ett skifte i dansk politik. Thulesen Dahl inleder med att håna den före detta socialdemokratiska partiordföranden Helle Thorning-Schmidt, för att sedan öppna upp för samarbete med den nyligen tillträdande

Mette Frederiksen: “Jag väljer att tro att Socialdemokratiet år 2016 både kan, vågar och vill ingå i stora överenskommelser med oss kring till exempel invandring, bostadspolitik och energiavgifter. [...] Det hade varit uppfriskande om vi i höst får se ett reellt genombrott i dansk politik.”³ Frederiksen följer efter Thulesen Dahl genom att ett par dagar senare meddela media att Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet delar många värderingar (Dagbladet Information 2016). Öppningen för ett samarbete mellan Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet utgör *krisen*, vilken utvecklas ur de *föreliggande förhållanden* som förelåg innan öppningen för samarbetet.

Efter att Thulesen Dahl och Fredriksen hållit en gemensam intervju, beskrivs samarbetet 2017 som en ny maktfaktor i den danska politiken. Man skildrar Thulesen Dahl och Fredriksen som ett radarpar som bör tas seriöst av den danska politiken. Under tiden för Løkke Rasmussens Venstre-regeringar 2015-2016 respektive 2016-2019, stödda av Dansk Folkeparti, hjälper Fredriksen och Thulesen Dahl varandra att motarbeta förslag om högre pensionsålder och skatteavdrag för de rikaste (Berlingske 2017).

I en tidningsanalys skriver man att Thulesen Dahl i och med samarbetet med Frederiksen legitimerar en högersväng hos Socialdemokratiet – en position som alltså ligger närmare Dansk Folkeparti än tidigare – vilket i sin tur förenklade processen för många före detta socialdemokratiska väljare att lämna Dansk Folkeparti och återvända till Socialdemokratiet (Dagbladet Information 2019a). Denna period kan sägas innehålla de reproduktionsmekanismer som formar det slutgiltiga arvet. Delvis utgörs en reproduktionsmekanism av det faktum att Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet fortsätter samarbeta, en politisk process som med facit i hand är ogynnsam för Dansk Folkeparti. En annan reproduktionsmekanism kan vara den institutionella förändring som dansk politik genomgår i samband med att Socialdemokratiet anpassar sin positionering till Dansk Folkeparti, vilket får konsekvenser för hur den danska politiken i sin helhet utformas därefter.

³ Ursprungligt citat: “Jeg vælger at tro på oprigtigheden i, at Socialdemokratiet anno 2016 kan, tør og vil indgå store aftaler med os om f.eks. udlændinge, boligområdet og energiafgifter. [...] Hvor vil det være forfriskende, hvis dette efterår bliver brugt til et reelt nybrud i dansk politik.”

Vid folketingsvalet 2019 halveras Dansk Folkepartis væljarstöd medan Frederiksen bildar en vänsterregering med De Radikale, Enhedslisten och Socialistisk Folkeparti. Således utesluter man Dansk Folkeparti från regeringssamarbetet. Regeringen beskrivs i en debattartikel som Frederiksens “unga och starka” lag: “Med förutsättningarna klara har Mette Frederiksen kunnat ta det [regeringssamarbetet] med sitt alldeles egna team. Inget som det omväxlande urvalet av partilistor från Socialdemokratiets olika och ömsesidigt fientliga kaffeklubber från förr. Ministrarna kan regera med tillförsikt i sina egna förmågor”⁴ (Dagbladet Information 2019a).

Med grund i modifierad spatial teori, benämner vi Socialdemokratiet ett mainstreamparti och Dansk Folkeparti ett nischparti. Enligt teorin finns tre tillvägagångssätt som Socialdemokratiet (mainstreamparti) kan agera på när en ny sakfråga från Dansk Folkeparti (nischparti) dyker upp: att avvisa, tillmötesgå eller motstå (Meguid 2005). Den berörda sakfrågan är invandringspolitiken. Genom det omfattande samarbetet tillmötesgår Socialdemokratiet Dansk Folkeparti i invandringsfrågan. Att mainstreampartiet tillmötesgår innebär att nischpartiets sakfrågeägarskap undermineras eftersom dess position blir mindre utmärkande i relation till andra partier. Detta leder generellt till en framgångsrik utväg för mainstreampartiet, på bekostnad av nischpartiet (Meguid 2005). Det är tydligt hur Socialdemokratiet, genom att i samarbetet med Dansk Folkeparti minska avståndet mellan partierna, successivt erövrar invandringsfrågan. Detta kulminerar vid folketingsvalet 2019, då invandringskritiska väljare ställs inför valet att rösta för Dansk Folkeparti, som delvis förlorat sakfrågeägarskapet över invandringsfrågan – sakfrågan som *tidigare* utmärkte partiet i det politiska landskapet – eller att rösta för Socialdemokratiet, med en etablerad partiapparat och med stor erfarenhet av att sitta i regeringsställning, som till stor del erövrat invandringsfrågan från Dansk Folkeparti.

Resultatet av folketingsvalet 2019, tidpunkten som utgör *slutet av arvet*, är att Socialdemokratiet minskar marginellt i væljarstöd men vinner ett mandat, samtidigt som Dansk Folkeparti minskar drastiskt, från 21 % 2015 (Folketinget 2015) till 8,7 % (Danmarks Statistik 2019). Valet är därför en “seger” för Socialdemokratiet (Dagbladet Information 2022a) medan Dansk Folkeparti gör ett katastrofval. Dansk Folkeparti har vid denna

⁴ Ursprungligt citat: “Med scenen således sat har Mette Frederiksen kunnet indtage den med sit helt eget hold. Ikke noget med tidligere tiders skiftevis plukning af kandidatlisters fra Socialdemokratiets forskellige og indbyrdes fortrædelige kaffeklubber. Ministrene kan regere i tillid til deres egne evner.”

tidpunkt gått från att ha varit ett potentiellt regeringsparti efter folketingsvalet 2015, till att nu, fyra år senare, ha blivit utnyttjad av Socialdemokratiets effektiva anpassningsförmåga.

4.2.4 Danmarksdemokraterne (2022)

Efter att ha avtjänat ett 60 dagar långt fängelsestraff gör före detta integrationsministern Inger Støjberg comeback i den danska politiken. Støjberg är “fri från eliten” (Dagbladet Information 2022b), vilket innebär att hon inte är del av det politiska etablissemanget. I linje med detta profilerar hon sig med en ny fråga: eliten i Köpenhamn mot resten av Danmark. Støjberg säger: “Som folketingsledamot var jag bekymrad över att förbindelserna mellan Köpenhamn och resten av Danmark försvagades. Tiden iväg från Köpenhamn har gjort mig ännu mer bekymrad. Det har varit en reality-check.”⁵ (Dagbladet Information 2022b).

I juni 2022 presenterar Støjberg sitt nya parti Danmarksdemokraterne, vid en pressträff på ett värdshus i den kronjyske staden Spentrup. Vägsvärdhuset Hvidsten Kro har en viktig betydelse för Danmark eftersom att det var tillhåll för Hvidstensgruppen, en av de största och mest berömda motståndsgруппerna under andra världskriget (Berlingske 2022a). Støjbergs folkliga anknytning är därmed mycket stark. Berlingske intervjuar gästerna i värdshuset som till stor del består av pensionerade jyllänningar. Åhörarna beskriver Støjberg som “karismatisk”, att hon brinner för det hon gör, att hon når ut till människor, står för det hon säger och går emot systemet (Berlingske 2022a). Vi betvivlar huruvida etableringen av Danmarksdemokraterne kan utgöra en egen kritisk tidpunkt. Vi återkommer till detta i diskussionen. Men *om* denna nedslagspunkt kan betraktas som en kritisk tidpunkt, utgör etableringen av Danmarksdemokraterne *krisen*.

Enligt van der Brug & Mughan inger karismatiska ledare sina följare en känsla av tro hos folket (2007: 31). Eftersom karisma är ett inflytandebegrepp, vilket syftar till relationen mellan ledare och följare som präglas av asymmetri och passion, leder detta till att följarna hänförs av ledaren och ger publiken känslan av hängivenhet inför denna

⁵ Ursprungligt citat: “Som folketingsmedlem var jeg bekymret over, at forbindelseslinjerne mellem København og resten af Danmark var ved at blive svage. Tiden væk fra København har gjort mig endnu mere bekymret. Det har været et virkelighedstjek.”

(Madsen & Snow 1991: 5). Utmed denna definition är det i Støjbergs fall tydligt hur hon är en ledare med karismatiska karaktärsdrag.

Om en ledare är karismatisk leder det folkliga stödet för den karismatiska ledaren till att partiet i fråga får ett oproportionerligt stort stöd i relation till det stöd som motsvarande, partiordförande i ett etablerat parti får (van der Brug & Mughan 2007). Även detta stämmer väl in på Støjberg, som utan ett etablerat partiprogram, endast två veckor efter bildandet av Danmarksdemokraterne, får cirka 10 % i opinionsundersökningarna (Svenska Dagbladet 2022b). Detta visar på hur Støjberg som en karismatisk ledare ett oproportionerligt stort stöd i relation till partiordföranden i etablerade partier

Støjbergs framgång kan sättas i relation till Messerschmidt, partiordförande för Dansk Folkeparti. Messerschmidt saknar, i kontrast till Støjberg, folklighet (Svenska Dagbladet 2022a). Därmed har Messerschmidt, återigen i kontrast till Støjberg, inte kunnat samla det folkliga stöd som den karismatiska ledaren Støjberg lyckas med. I enlighet med denna logik skulle Dansk Folkeparti kunna ha tappat väljare till nystartade likasinnade partier, såsom Danmarksdemokraterne, med en partiordförande som, till skillnad från Dansk Folkeparti, tilltalar folket.

4.2.5 Thulesen Dahl ut, Messerschmidt in (2022)

Vår utgångspunkt är att Dansk Folkepartis första partiordförande Pia Kjærsgaard, med sin effektivitet och förmåga att beröra människors känslor (Meret *et al.* 2012: 134), är måttstocken utefter vilken de två efterföljande partiordföranden Thulesen Dahl och Messerschmidt bedöms. Kjærsgaard är således sinnebilden av en karismatisk ledare, då hon med sina egenskaper kan sägas inbringa passion och hängivenhet i sina följare. Möjligen intensifieras Kjærsgaards förmåga att inbringa passion och hängivenhet av det faktum att hon är kvinna. Eftersom kvinnor generellt är underrepresenterade i politiska ledarskapspositioner (Sjöberg 2009: 157) är det inte omöjligt att Kjærsgaards redan karismatiska ledarstil stack ut i mängden bland manliga ledare, vilket gjorde att hon uppfattades som *ytterligare* passionerad och hängiven.

Efter att 2012 ha tagit över partiordförandeposten från Pia Kjærsgaard, vinner Thulesen Dahl stora valframgångar i folketingsvalet 2015, då partiet med sina 21 % blir landets

näst största parti. Efter att aktivt ha valt att inte ingå i en regering med Venstre, utan istället “bara” agera stödparti, och efter att ha inlett samarbete med Socialdemokratiet, får Dansk Folkeparti endast 8,7 % av rösterna i folketingsvalet 2019 (Folketingsvalg onsdag 5. juni 2019). Således avgår Thulesen Dahl 2022 till förmån för Morten Messerschmidt (Svenska Dagbladet 2022a). Kjærsgaards tid som partiordförande utgör de *föregående förhållandena*, medan *krisen* antingen tar vid under Thulesen Dahls eller Messerschmidts tillträde. Eftersom partiet åtnjöt större väljarstöd under Thulesen Dahls än Messerschmidts tillträde, fastslår vi att *krisen* uppkommer när Messerschmidt blir partiordförande 2022.

Till skillnad från den “färgstarka” Kjærsgaard, och Thulesen Dahl som var “kontrollerad och lågmäld” (Aftonbladet 2015), är Messerschmidt mindre folklig. Messerschmidt är “utbildad jurist och älskar opera och ostron” (Aftonbladet 2022a), vilket gör att hans person står i rak kontrast till Kjærsgaard, som saknar högre utbildning och arbetat som vårdbiträde (Folketinget 2023). Från de *föreliggande förhållandena* under Kjærsgaard, vilken delvis levte vidare under Thulesen Dahls tid 2012-2022, innebär Messerschmidts tillträde att partiet har en partiordförande som delar ytterst få egenskaper med måttstocken Kjærsgaard.

Thulesen Dahl, Messerschmidts företrädare, är inte inte bara “kontrollerad och lågmäld” (Aftonbladet 2015), utan beskrivs också som en “sissy boy” av partikollegan Nana Thillemann Harring (Berlingske 2022b), en term som syftar till en man som inte uppvisar typiskt manliga karaktärsdrag. Detta resulterar i att Thulesen Dahl saknar en karismatisk ledares personlighetsdrag, och i att han genom sina eventuellt omanliga karaktärsdrag (Berlingske 2022b) går emot den rådande och historiska trend som säger att män är vanligare än kvinnor på politiska ledarskapsposter (Sjoberg 2009: 157). Med utgångspunkt i Thulesen Dahls för en karismatisk ledare ofördelaktiga personlighetsdrag, skulle man kunna teoretisera att Messerschmidt tillträder partiordförandeposten med goda förutsättningar och en “låg ribba”. Emellertid har Messerschmidt inte bara en fäblett för opera och ostron (Aftonbladet 2022a; Aftonbladet 2022b), vilket kan kontrasteras mot Kjærsgaards folkliga bakgrund; han har också blivit dömd till fängelse för svindleri av EU-medel då han satt i EU-parlamentet (Aftonbladet 2022b). Poängen är att Messerschmidts tillträde kantas av kontrast till Kjærsgaards folklighet – även om han må betraktas som mer färgstark än Thulesen Dahl – liksom ett ofördelaktigt historiskt

bagage. Notera att *krisen* som uppkommer vid Messerschmidts tillträde varar under en avsevärt kortare period än exempelvis krisen för samarbetet mellan Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet. Denna kris kan därför sägas vara ett “moment of significant structural change” (Collier & Collier 2015: 32).

Eftersom Messerschmidt tillträder som partiordförande i januari 2022 är det endast cirka sex månader mellan hans tillträde och folketingsvalet. Därför är tiden knapp för att mellan tillträdet och folketingsvalet utvärdera vilken påverkan reproduktionsmekanismer har på det slutgiltiga arvet. Vid folketingsvalet får Dansk Folkeparti 2,6 % (Folketinget 2022), vilket är en minskning på 6,1 procentenheter sedan valet 2019. Då Messerschmidt vid denna tid bara varit partiordförande i sex månader är det emellertid svårt att utvärdera hur han påverkat valresultatet. Däremot är det möjligt att teoretisera kring att han på grund av brist på folklighet åtminstone inte förbättrade möjligheterna till ett fördelaktigt valresultat för partiet, utan på sin höjd presterade tillräckligt väl för att hålla partiet över folketingets tvåprocentsspärr.

5. Diskussion

Diskussionen kommer inledningsvis att behandla teorin om kritiska tidpunkter, studiens övergripande teoretiska ramverk. Därefter diskuterar vi studiens begränsningar och potentiell framtida forskning.

Teorin om kritiska tidpunkter kan både appliceras på de individuella nedslagspunkterna och på *hela* nedgången i väljarstöd, från 2015 till 2022. Vi inleder med att diskutera teorins applicering på de individuella nedslagspunkterna för att sedan övergå i en diskussion kring om teorin kan appliceras över händelseförloppet i sin helhet.

Teorins applicering på de individuella nedslagspunkterna är mer eller mindre självklar beroende på nedslagspunktens natur. Det ligger i sakens natur att vissa nedslagspunkter är mer, och andra mindre, mottagbara för teorin. Exempelvis är första nedslagspunkten, "Migrationskris (2015)" inte speciellt mottagbar då denna består av ett kort tidsintervall som endast fungerar som tidsmässig startpunkt i studien. Detsamma gäller den sista nedslagspunkten, "Thulesen Dahl ut, Messerschmidt in (2022)". Här är *krisen* avsevärt mycket kortare än motsvarande kris i nedslagspunkterna "Regeringsbildning efter valet 2015" och "Samarbete mellan Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet (2016-2019)" och kan därför liknas vid vad Collier och Collier beskriver som ett "moment of significant structural change" (2015: 32), snarare än en mer långvarig kris.

Låt oss nu återgå till nedslagspunkten "Danmarksdemokraterne (2022)", som tidigare utlovat (se sida 19). Vi vill argumentera för att denna nedslagspunkt är relevant eftersom den behandlar ett parti, Danmarksdemokraterne, som är relativt likasinnat med Dansk Folkeparti, varför det finns anledning att misstänka att en del av förklaringen till Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd kan härledas till uppkomsten av detta parti. Inkluderingen av denna nedslagspunkt är hursomhelst ett ypperligt exempel på när teorin inte är uppenbart applicerbar på nedslagspunkten. Collier och Collier beskriver reproduktionsmekanismer, en av faserna i processen för en kritisk tidpunkt, som att arvet inte är ett givet automatiskt resultat, utan att arvet vidmakthålls genom politiska och institutionella processer (2015: 31). Vi menar att "Danmarksdemokraterne (2022)" kan liknas vid

denna beskrivning, och således vill vi argumentera för att hela nedslagspunkten skulle kunna utgöras av en enda reproduktionsmekanism, snarare än att utgöra en egen kritisk tidpunkt. Danmarksdemokraternes hastiga uppkomst innebär dessutom att det är vanskligt att ge en för studien relevant och användbar jämförelse mellan de föreliggande förhållandena och slutet av arvet, då detta endast skulle innebära ett konstaterande i stil med att “Danmarksdemokraternes uppkomst påverkade Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd”, vilket inte skulle vara en tillräckligt insiktsfull och analytisk slutsats. Emellertid motarbetar detta inte det faktum att Danmarksdemokraterne, vilket analysen strävar efter att bevisa, har spelat roll i nedgången i Dansk Folkepartis väljarstöd.

Att teorin om kritiska tidpunkter skulle kunna appliceras på *hela* nedgången i väljarstöd, från 2015 till 2022, är en insikt som framkommit under processens gång. Om hela processen ses som en kritisk tidpunkt skulle första nedslagspunkten, “Migrationskris (2015)”, kunna förstås som de föreliggande förhållandena, då den utgör en tydlig baslinje utefter vilken kommande tidpunkter utvärderas. Vidare skulle “Regeringsbildning efter valet 2015” och “Samarbete mellan Dansk Folkeparti och Socialdemokratiet (2016-2019)” kunna förstås som de två kriser som formar den kritiska tidpunkten. Detta finner vi rimligt eftersom det inte är omöjligt att dessa tidpunkter varit de största bidragande orsakerna till Dansk Folkepartis nedgång. Vidare rimmar detta väl med logiken av att betrakta “Danmarksdemokraterne (2022)” som en reproduktionsmekanism i sig. Utmed förståelsen av reproduktionsmekanismer som att arvet inte är ett givet automatiskt resultat, utan att arvet vidmakthålls genom politiska och institutionella processer (2015: 31), vill vi argumentera för att Danmarksdemokraternes uppkomst kan vara precis den process som formar, förstärker och befäster arvet av Dansk Folkepartis nedgång. Som ett komplement till detta skulle “Thulesen Dahl ut, Messerschmidt in (2022)” kunna utgöra den slutgiltiga nådastöten som mynnar ut i slutet av arvet, den avslutande fasen i teorin.

Nu lämnar vi teoridiskussionen och äntrar nästa diskussionstematik, om begränsningar och potentiell framtida forskning. Vi är medvetna om att de teorier vi valt att applicera endast kan förklara *delar* av Dansk Folkepartis nedgång. Det är utan tvekan möjligt att inkludera andra teoretiska ramverk för att på så sätt nå andra slutsatser kring varför partiet sjunkit i väljarstöd. Studien gör således inga anspråk på att vara heltäckande eller uttömmande, utan vi har snarare strävat efter att med enligt oss relevanta teorier förklara

hur nedslagspunkterna påverkar förlusten av väljarstöd i sin helhet. Att studien emellertid inte är heltäckande och uttömmande behöver inte vara en nackdel, utan studien kan fortfarande bidra till existerande forskning, vilken vi upplever kan utvecklas vad gäller Dansk Folkepartis nedgång. Hursomhelst finns det omfattande forskning kring varför ytterhögerpartier som Dansk Folkeparti blir allt större (Mudde 2022: 137). Därför finner vi det ytterst relevant att komplettera denna forskning med förklaringsmekanismer kring varför även ytterhögerpartier kan förlora väljarstöd. Vi hoppas således att vår studie kan bidra till ett större framtida forskningsfält kring väljartapp hos ytterhögerpartier. Rent konkret kan fältet i framtiden kompletteras med fler relevanta teorier som kan ge fler intressanta och heltäckande förklaringar. Vi menar dock att det är tydligt att de nedslagspunkter som här diskuteras och förklaras med teorier har påverkat processen för Dansk Folkeparti. Till vilken grad de har varit inflytelserika är vanskligt att svara på, men att de berörda delarna utgör en viktig delförklaring till partiets nedgång i väljarstöd är vi säkra på.

Låt oss nu spinna vidare på diskussionen kring framtida forskning. Vi upplever att det finns ett stort omfång av forskning som jämför Dansk Folkepartis väljartapp med andra nordiska ytterhögerpartier, exempelvis Sverigedemokraterna (Sverige), Sannfinländarna (Finland) och Fremskrittspartiet (Norge). Den komponent som hade gjort vår studie ytterligare intressant och relevant hade varit vidare forskning som ägnar sig åt jämförelser med länder *utanför* den nordiska sfären, som, liksom Danmark, tillämpar någon form av parlamentarism, till exempel Rassemblement National i Frankrike, Likud i Israel eller Frihetspartiet i Nederländerna. Forskning kring hur dessa politiska partier verkar i sina länder, samt vilken roll deras partiledare har, skulle ge ett intressant och ytterligare vidgande perspektiv i diskussionen kring Dansk Folkeparti i synnerhet och ytterhögerpartier i allmänhet.

Vidare skulle man, som en påbyggnad på denna studie, kunna utveckla Sjobergs genusbaserade perspektiv inom ramen för teorin om karismatiska ledaren. I vårt valda fall har vi en rad inflytelserika kvinnliga ledare som alla spelat viktiga roller, i synnerhet Pia Kjaersgaard och Inger Støjberg. För att vidga studien ytterligare hade en undersökning kring hur faktumet att de alla är kvinnor, samt hur detta påverkar partiets nedgång i väljarstöd, med säkerhet varit av intresse.

6. Slutsats

För att sammanfatta och dra slutsatser återknyter vi till studiens frågeställning: *Vad kan förklara Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd i dansk inrikespolitik 2015-2022?*

Med reservation för att studien inte är tillräckligt omfattande för att dra heltäckande och uttömmande slutsatser, drar vi slutsatsen att Socialdemokratiets tillmötesgående anpassningsstrategi i mycket hög grad har påverkat Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd. Genom Socialdemokratiets anpassning har Dansk Folkeparti successivt förlorat sakfrågeägarskapet i invandringsfrågan, vilket i sin tur bidragit till nedgång i väljarstöd.

Likaså drar vi slutsatsen att Morten Messerschmidts tillträde på posten som partiordförande ytterligare fastslagit Dansk Folkepartis redan nedåtgående väljarstöd, då han ej delar de karismatiska karaktärsdragen hos Dansk Folkepartis första partiordförande Pia Kjærsgaard. Emellertid fastslår vi att Messerschmidts tillträde inte bidragit till partiets nedgång i väljarstöd i samma höga utsträckning som Socialdemokratiets tillmötesgående anpassning, utan snarare kan hans tillträde på posten beskrivas som den slutgiltiga nådastöt som gjorde att partiet i folketingsvalet 2022 var mindre än en procentenhet från att förlora sin plats i folketinget.

I kombination med detta drar vi slutsatsen att Danmarksdemokraternes uppkomst, med före detta Venstre-politikern Inger Støjberg i spetsen, har bidragit till Dansk Folkepartis nedgång i väljarstöd genom att direkt ha övertagit väljare, i synnerhet eftersom Støjberg, till skillnad från Messerschmidt, i större utsträckning har en karismatisk ledares egenskaper.

Bibliografi

“Alle stemmer talt op: Massiv fremgang til DF giver blå valgsejr”. 19 juni 2015. *Berlingske*, 2015a. Alsen, Michael; Gjør Mansø, Rikke; Rask Mikkelsen, Michala. URL: <https://www.berlingske.dk/politik/alle-stemmer-talt-op-massiv-fremgang-til-df-giver-blaa-valgsejr>

Beach, Derek & Brun Pedersen, Rasmus. 2019. *Process Tracing-Methods*. Andra upplagan. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Cabbuag, Samuel. 2016. “Charisma and Charismatic Leaders: Weber and Beyond”. *Philippine Sociological Review*. Vol. 64, No. 1, s. 209-230.

Collier, David. 2011. “Understanding Process Tracing”. *Political Science and Politics*. Vol. 44, No. 4, s. 823-830.

Collier, Ruth Berins & Collier, David. 2015. *Shaping the political arena: Critical junctures, the labor movement, and regime dynamics in Latin America 2015*. Notre Dame: Notre Dame University Press.

Danmarks Statistik. *Folketingsvalg onsdag 5. juni 2019*. URL: <https://dst.dk/valg/Valg1684447/valgopg/valgopgHL.htm>. Hämtad 2 maj 2024.

“Dansk folkeparti blir de stora vinnarna i morgon”. 18 juni 2015. *Aftonbladet*, 2015. Mellin, Lena. URL: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/kaB8aj/dansk-folkeparti-blir-de-stora-vinnarna-i-morgon>

Downs, Anthony. 1957. “An Economic Theory of Political Action in Democracy”. *Journal of Political Economy*. Vol. 65, No. 2, s. 135-150.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena. 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik. Fjärde upplagan.

“Flyktingkrisen som skakade Europa”. 8 oktober 2019. *Svenska Dagbladet*, 2019. Seibold, Britt-Marie. URL: <https://www.svd.se/a/LAdj4p/flyktingkrisen-som-skaka-de-europa>

“Folkepartiet tabte det halve kongerige”. 6 juni 2019. *Dagbladet Information*, 2019a. Mogensen, Lars Trier. URL: <https://e-avis.information.dk/titles/information/4482/publications/22538/pages/6/articles/913886/7/1>

Folketinget. *Folketingsvalg 2022: Sådan blev resultatet*. 2 november 2022. URL: <https://www.ft.dk/da/aktuelt/nyheder/2022/11/valgresultat-2022>. Hämtad 2 maj 2024.

Folketinget. *Resultatet af folketingsvalget 2015*. 18 juni 2015. URL: <https://www.ft.dk/aktuelt/nyheder/2015/06/valgida.aspx>. Hämtad 2 maj 2024.

Folketinget. 2023. *Pia Kjærsgaard*. URL: <https://www.thedanishparliament.dk/members/pia-kjaersgaard>. Hämtad 9 maj 2024.

“Hun langede ud efter Thulesen Dahl for og fik en advarsel – men Pia Kjærsgaard har en del af skylden”. 27 juni 2022. *Berlingske*, 2022b. Bragh Schultz, Rasmus. URL: <https://www.berlingske.dk/politik/hun-langede-ud-efter-thulesen-dahl-for-og-fik-en-advarsel-men-pia>

“Inger Støjbergs planer om et ’Jysk Folkeparti’ kan sprænge højrefløjen”. 4 juni 2022. *Dagbladet Information*, 2022b. Trier Mogensen, Lars. URL: <https://www.information.dk/indland/2022/06/inger-stoejbergs-planer-jysk-folkeparti-kan-spraenge-hoejrefloejen>

“I Herning var Anders skurken, Kristian kongen – og Mette måske slet ikke så slem”. 19 september 2016. *Dagbladet Information*, 2016. Græsbøll Svaneborg, Rasmus. URL: <https://e-avis.information.dk/titles/information/4482/publications/21706/pages/6/articles/474254/6/1>

Jungar, Ann-Cathrine & Jupskås Ravik, Anders. 2014. “Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family?”. *Scandinavian Political Studies*. Vol. 37, No. 3, s. 215-238.

Kosiara-Pedersen, Karina. 2020. “The Danish-People’s Party: Centre-Oriented Populists?” i Munk Christiansen, Peter; Elklit, Jørgen; Nedergaard, Peter (eds.) *The Oxford Handbook of Danish Politics*. Oxford: Oxford University Press.

Kosiara-Pedersen, Karina. 2023a. “New (types of) parties and government: the Danish general election 2022”. *West European Politics*. Vol. 46, No. 6, s. 1222-1233.

Kosiara-Pedersen, Karina. 2023b. “Denmark: Political Developments and Data in 2022 Referendum, Election and a New Type of Government”. *European Journal of Political Research, Political Data Yearbook*. Vol. 62, s. 123-140.

Madsen, Douglas & Snow, G. Peter. 1991. *The Charismatic Bond. Political Behavior in Time of Crisis*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Mariager, Rasmus & Wium Olesen, Niels. 2020. “The Social Democratic Party: From Exponent of Societal Change to Pragmatic Conservatism” i Munk Christiansen, Peter; Elklit, Jørgen; Nedergaard, Peter (red.) *The Oxford Handbook of Danish Politics*. Oxford: Oxford University Press.

Mediadem. *Media policies and regulatory practices in a selected set of European countries, the EU and the Council of Europe: The case of Denmark*. 2010. Søndergaard, Henrik & Helles, Rasmus. URL: <https://web.archive.org/web/20141213030216/http://www.mediadem.eliamep.gr/wp-content/uploads/2010/05/Denmark.pdf>
Hämtad 21 maj 2024 [13 december 2014]

Meret, Susi; Siim, Birte; Pingaud, Etienne. 2016. "Men's parties with women leaders A comparative study of the right-wing populist leaders Pia Kjærsgaard, Siv Jensen and Marine Le Pen" i Lazaridis, Gabriella & Campani, Giovanna (red.) *Understanding the Populist Shift*. London: Routledge. Första upplagan, s. 122-149.

Meguid, Bonnie. 2005. "Competition between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy in Niche Party Success". *The American Political Science Review*. Vol. 99, No. 3, s. 347-359.

Mudde, Cas. 2022. *Ytterhögern idag*. Lund: Studentlitteratur.

Nicolaisen, Mathias Holst. 2023. "From toleration to recognition: explaining change and stability in party responses to the Danish People's Party". *Comparative European Politics*. Vol 21, No. 6, s. 799-816.

"Operaälskarens skandalkantade väg till toppen". 23 januari 2022. *Aftonbladet*, 2022b. Kihlström, Daniel (TT). URL: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/47G19V/operaalskarens-skandalkantade-vag-till-toppen>

Sjöberg, Laura. 2009. "Feminist Approaches to the Study of Political Leadership" i Masciulli, Joseph; Molchanov, Mikhail; Knight, Andy (red.) *The Ashgate Research Companion to Political Leadership*. Första upplagan, s. 149-174.

"Sju orsaker – därför flyr så många just nu". *Svenska Dagbladet*, 2015. Svensson, Frida. 19 september 2015. URL: <https://www.svd.se/a/e14e1430-2231-4c38-b5cb-44378cb4a940/sju-orsaker-darfor-flyr-sa-manga-just-nu>

"Splittrat Dansk Folkeparti har valt ny ledare". 23 januari 2022. *Svenska Dagbladet*, 2022a. Kihlström, Daniel. URL: <https://www.svd.se/a/Or0Xv1/splittrat-dansk-folkeparti-har-valt-ny-ledare>

"Stedet var tilfældigt udvalgt, bedyrede Inger Støjberg. Det var måske en sandhed med modifikationer". 23 juni 2022. *Berlingske*, 2022a. Bloch, Cathrine. URL: <https://www.berlingske.dk/politik/stedet-var-tilfaeldigt-udvalgt-bedyrede-inger-stoejberg-det-var-maske-en>

"Stærke Mette Frederiksens unge hold". 28 juni 2019. *Dagbladet Information*, 2019b. URL: <https://e-avis.information.dk/titles/information/4482/publications/22556/pages/16/articles/925395/16/1>

"Støjberg gör succé på dansk landsbygd: 'Ärlig'". 13 oktober 2022. *Svenska Dagbladet*, 2022b. Kihlström, Daniel (TT). URL: <https://www.svd.se/a/APL8ex/stoejberg-gor-succ-e-pa-dansk-landsbygd-arlig>

"Så gick SD:s systerparti från succé till katastrof". 31 oktober 2022. *Aftonbladet*, 2022a. Hansson, Wolfgang. URL: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/9z3b9W/utmanas-fran-hoger-av-mer-invandringsfientliga-partier>

“Sådan gik det til, at Thulesen Dahl og Mette Frederiksen pludselig slog sig sammen og blev en magtfaktor i dansk politik”. 17 februari 2017. *Berlingske*, 2017. Jørgensen, Jakob Stig. URL: <https://www.berlingske.dk/politik/saadan-gik-det-til-at-thulesen-dahl-og-mette-frederiksen-pludselig-slog-sig-sammen?token=12deef6eb7f346b3ac6316cc0a6cbe36.1715173123547&tracked&user=12deef6eb7f346b3ac6316cc0a6cbe36&product=&status=true>

“Thomas Larsen: Thules vinner makten för Løkke”. 18 juni 2015. *Berlingske*, 2015b. Larsen, Thomas. URL: <https://www.berlingske.dk/politik/thomas-larsen-thulesen-vinder-magten-for-loekke>

“Thulesen Dahl erkender: En fejl, at vi ikke gik i regering i 2015”. 12 september 2019. *Berlingske*, 2019. URL: <https://www.berlingske.dk/politik/thulesen-dahl-erkender-en-fejl-at-vi-ikke-gik-i-regering-i-2015>

“Thulesen Dahl: DF kommer ikke i regering i 2015”. 28 december 2014. *Berlingske*, 2014. Nørgaard Andersen, Thomas. URL: <https://www.berlingske.dk/politik/thulesen-dahl-df-kommer-ikke-i-regering-i-2015>

UNHCR. *The year of Europe's refugee crisis*. 8 december 2015. Spindler, William. URL: <https://www.unhcr.org/news/stories/2015-year-europes-refugee-crisis>. Hämtad 7 maj 2024.

van der Brug, Wouter & Mughan, Anthony. 2007. “Charisma, Leader Effects and Support for Right-Wing Populist Parties”. *Party Politics*. Vol 13, No. 1, s. 29-51.

“Velfærdspolitikken førte Socialdemokratiet til sejr i 2019, ikke stram udlændingepolitik”. 9 april 2022. *Dagbladet Information*, 2022a. Etzerodt, Søren Frank & Kongshøj, Kristian. URL: <https://www.information.dk/debat/2022/04/velfaerdspolitikken-foerte-socialdemokratiet-sejr-2019-stram-udlaendingepolitik>